

بررسی قابلیت اراضی و خصوصیات خاکشناسی تیپ جنگلی بلوط - بنه در استان لرستان

سید رحمان سهرابی، محمد فتاحی، ظاهر فرهادی نژاد، داریوش مهدیفر و فرج اله جهانپور
اعضای هیات علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان said.sorabi@yahoo.com

مقدمه

برای برنامه‌ریزی در وهله اول به جمع‌آوری اطلاعات کمی و کیفی مورد نیاز از وضعیت جنگل‌ها و شناخت کامل و همه جانبه این منابع کم نظیر و وضعیت رویشگاهی آنها بویژه شرایط سنگ بستر، خاک و واحدهای اراضی است. تحقیق حاضر با انگیزه جوابگویی به این سوال که پراکنش و استقرار پسته وحشی در چه واحدهای اراضی و با چه خصوصیات سنگ شناسی و خاکشناسی در جنگل‌های استان لرستان وجود دارد اجراء گردید.

مواد و روش‌ها

در اجرای این تحقیق پس از بررسی سابقه تحقیق در زمینه‌های مرتبط در استان خصوصاً در مناطق و حوزه‌های بنه‌خیز برای پی بردن به رابطه پراکنش، استقرار و حضور این تیپ جنگلی در استان با مطالعه میدانی و بهره‌گیری از نقشه‌های توپوگرافی استان با مقیاس ۱/۵۰۰۰۰ نسبت به تعیین محدوده‌های پراکنش این تیپ اقدام و پس از رقومی کردن محدوده‌های مذکور با نقشه قابلیت اراضی و سنگ‌شناسی در نرم افزار Iiwis تلفیق شده با تهیه نقشه و جداول مربوطه وضعیت رویشگاه تیپ بلوط - بنه از نظر واحدهای اراضی و سنگ شناسی در استان لرستان مشخص گردید. پس از تلفیق نقشه‌ها برای تعیین خصوصیات خاک این رویشگاه‌های اقدام به حضر

و تشریح پروفیل خاک و آزمایشات فیزیکی شیمیایی در واحدهای عمده گردید.

نتایج و بحث

تیپ جنگلی بلوط - بنه از جمله تیپ‌های مهم و وسیع در جنگل‌های غرب کشور و استان لرستان می‌باشند. گستردگی و حضور این تیپ جنگلی در استان لرستان بالغ بر ۳۲۳۳۵۸ هکتار است که ۳۶/۵ درصد سطح جنگل‌ها و ۱۱/۴۱ درصد از مساحت استان لرستان را شامل می‌گردد.

قابلیت اراضی

پراکنش تیپ بلوط - بنه را می‌توان در اکثر واحدهای اراضی مشاهده نمود که این تیپ بیشتر در اراضی کوهستانی با اجزا، واحد اراضی ۱/۱ و ۱/۲ و ۱/۴ و ۱/۵ دیده می‌شود. (جدول ۱).

سنگ‌شناسی رویشگاه

بررسی سنگ‌شناسی رویشگاه تیپ بلوط-بنه نشان می‌دهد، درختان پسته وحشی در استان لرستان بیشتر بر روی سنگ بستر آهکی به ویژه آهک کرتاسه و الیگومیوسن استقرار دارند. بیشترین سنگ شناسی که این تیپ روی آن استقرار یافته است آهک صخره‌ای کرتاسه (k) می‌باشد.

جدول (۱) وضعیت قابلیت اراضی در تیپ بلوط-بنه

کد	مساحت (هکتار)	درصد	کد	مساحت (هکتار)	درصد
۱۰۱	۱۱۹۲۶	۳٫۷	۲۰۵	۱۷۳۱۱	۵٫۳۵
۱۰۲	۱۳۹۵۷	۴٫۳۲	۲۰۱	۵۱۵	۰٫۱۶
۱۰۳	۷۶۲۵	۲٫۲۶	۲۰۲	۱۲۳۳	۰٫۳۸
۱۰۴	۵۲۲۰	۱٫۶۱	۲۰۱	۵۲	۰٫۰۲
۱۰۵	۲۴۸۸۱۸	۷۶٫۹	۲۰۲	۲۲۴	۰٫۱
۲۰۱	۱۱۳۴	۰٫۳۵	۸۰۱	۱۴۹۹	۰٫۴۶
۲۰۲	۸۵۸	۰٫۲۶	۸۰۲	۱۳۶	۰٫۰۴
۲۰۴	۱۳۷۵۰	۳٫۹۴			

خاکشناسی تیپ بلوط - بنه

نتایج تشریح پروفیل های حفرشده و آزمایش های فیزیکوشیمیائی انجام شده خاک نشان می دهد که خاک رویشگاه های پسته وحشی در استان لرستان به طور عمده از نوع خاک های Lithosol بوده با تکامل کم تا ضعیف، عمق خاک سطحی تا نیمه عمیق، بافت خاک اکثراً متوسط که با افزایش عمق سنگین تر می شود. اراضی این رویشگاهها عمدتاً از فرسایش متوسطی برخوردارند. pH خاک در حد خنثی بین ۷/۵ تا ۷/۸ و EC خاک حداقل و مشکلی از نظر شوری و قلیائیت ندارد و از تکامل کمی برخوردارند.

تیپ بلوط - بنه بیشتر در اراضی کوهستانی با اجزاء واحد اراضی ۱/۱ و ۱/۲ و ۱/۴ و ۱/۵ دیده می شود. خاک رویشگاه های پسته وحشی به طور عمده از نوع خاکهای Lithosol بوده با تکامل کم تا ضعیف ، عمق خاک سطحی تا نیمه عمیق، بافت خاک اکثراً متوسط که با افزایش عمق سنگین تر می شود. اراضی این رویشگاهها عمدتاً از فرسایش متوسطی برخوردارند pH خاک در حد خنثی بین ۷/۵ تا ۷/۸ و EC خاک حداقل و مشکلی از نظر شوری و قلیائیت ندارد و از تکامل کمی برخوردارند. حضور درختان بلوط در مناطقی با خاک عمیق تر و غنی تر از لحاظ هوموس و مواد غذایی بیشتر می باشد و درختان پسته وحشی(بنه) بیشتر در اراضی با خاک سبک ، کم عمق، سنگلاخی و با بستر سنگ مادرهکی استقرار دارند.

منابع مورد استفاده

- ۱- بیرانوند، رضا. ۱۳۷۹. بررسی نیاز رویشگاهی گونه بنه (P. atlantic) در منطقه شینه، در شمال غربی استان لرستان، پایان نامه کارشناسی ارشد، معاونت آموزش و تحقیقات - مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره).
- ۲- توکلی، احمد و محمد، فتاحی. ۱۳۷۴. مناطق و انتشار بنه در جنگل های استان کرمانشاه.
- ۳- ثابتی، حبیب ... . جنگلها، درختان و درختچه های ایران (چاپ دوم)، انتشارات دانشگاه یزد.
- ۴- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان لرستان - سالنامه آماری استان لرستان سال ۱۳۸۰ - شماره ۳۶۰ - ۳۲۰ صفحه.
- ۵- سهرابی، سیدرحمان. ۱۳۷۴. نقش بهره برداری بر تجدید حیات درختان بنه در استان لرستان، اولین سمینار ملی بنه در ایلام، صفحه ۳۳۷.
- ۶- سهرابی، سیدرحمان. ۱۳۸۱. بررسی عوامل مؤثر در پراکنش گونه های مختلف پسته وحشی در استان لرستان، کتابچه گزارش نهائی طرح تحقیقاتی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان
- ۷- فتاحی، محمد. ۱۳۷۴. بهره برداری از درختان پسته وحشی در کردستان، اولین سمینار بنه، ایلام صفحه ۲۲.
- ۸- فتاحی، محمد. ۱۳۷۴. اکولوژی پسته وحشی، اولین سمینار ملی بنه ایلام، صفحه ۲۶.
- ۹- مطیعی، همایون، ۱۳۷۲. چینه شناسی زاگرس، سازمان زمین شناسی ایران.